

Doorrekening kiesstelsels

-presentatie 17 april 2025-

Henk van der Kolk
Simon Otjes
Karel Kroeze

**UNIVERSITY
OF TWENTE.**

Universiteit
Leiden

UNIVERSITEIT
VAN AMSTERDAM

Doelstelling kabinet

een nieuw kiesstelsel voor de Tweede Kamer ter versterking van de regionale band tussen kiezers en gekozenen, gericht op inwerkingtreding voor de volgende verkiezingen.

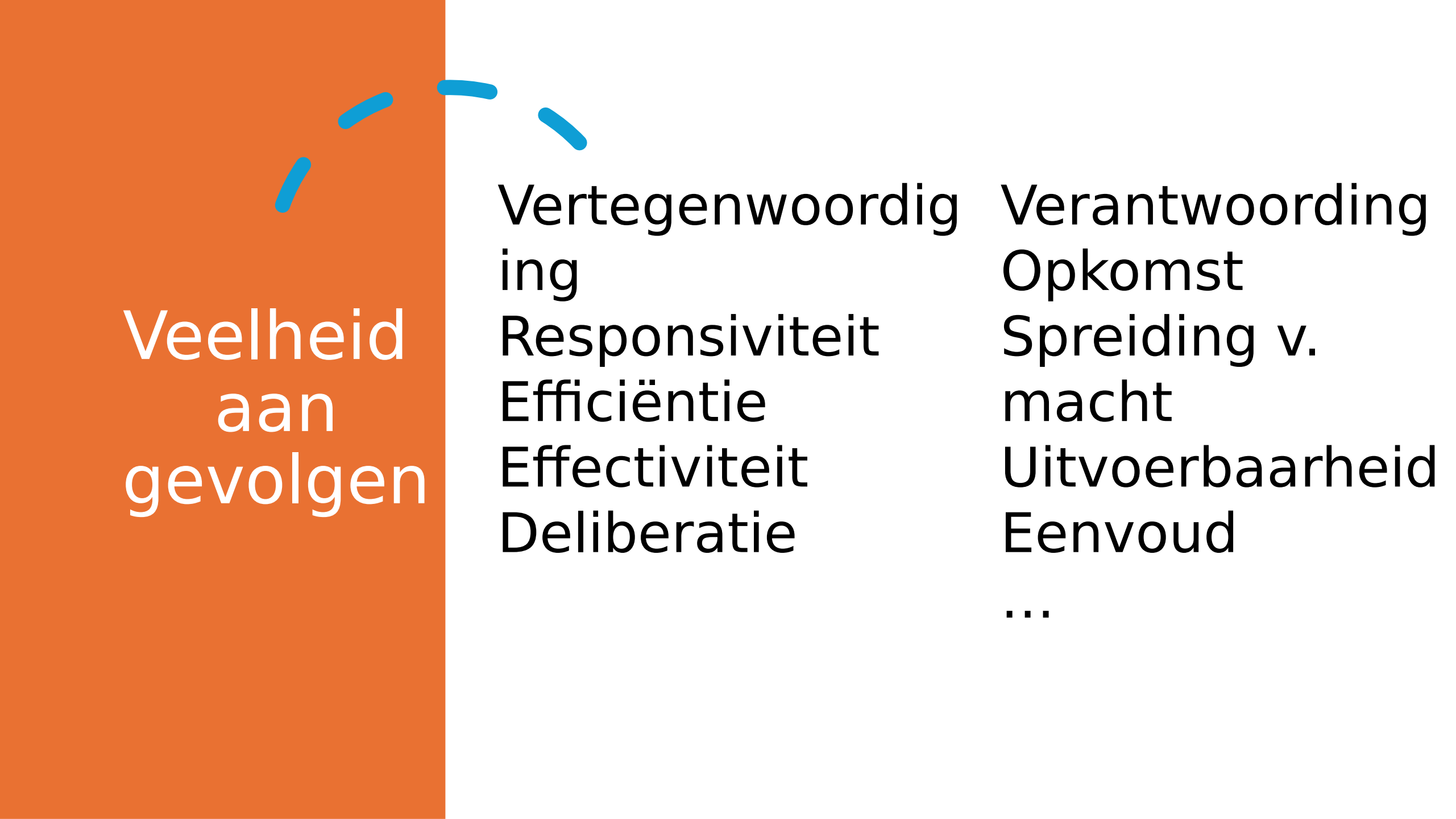
A large blue right-angled triangle is positioned in the bottom right corner of the slide, pointing towards the top-left.

Opbouw van de inleiding

1. Welke waarden liggen er onder een kiesstelsel?
2. Welke verschillende kiesstelsels worden op dit moment besproken?
3. Bij een stelsel met vereffeningstetels is één variant beter dan andere varianten (voorkeursvariant).
4. Enkele algemene lessen uit de doorrekening.

1. Waarden achter kiesstelsels

Veelheid
aan
gevolgen

Vertegenwoordig
ing
Responsiviteit
Efficiëntie
Effectiviteit
Deliberatie

Verantwoording
Opkomst
Spreiding v.
macht
Uitvoerbaarheid
Eenvoud
...

Veelheid
aan
gevolgen

Vertegenwoordiging:

- *Geografische* vertegenwoordiging;
- *Partijpolitieke* vertegenwoordiging;
- Vertegenwoordiging op bijvoorbeeld *gender*, etniciteit, LHBTI+, etc.;
- *Band* tussen kiezer en

Veelheid
aan
gevolgen

Vertegenwoordig
ing

- *Geografisch*
- *Partijpolitiek*
- *Gender*
- *Band*

Responsiviteit

Efficiëntie

Effectiviteit

Deliberatie

Verantwoording

Opkomst

Spreading v.
macht

Uitvoerbaarheid

Eenvoud

...

Politieke keuzes

*Het is aan de politiek prioriteit
te geven aan bepaalde
waarden:*

Vertegenwoordig
ing

- *Geografisch*
- *Partijpolitiek*
- *Gender*
- *Band*

Responsiviteit

Efficiëntie

Effectiviteit

Deliberatie

Verantwoording

Opkomst

Spreading v.
macht

Uitvoerbaarheid

Eenvoud

...

A large orange circle is positioned on the left side of the slide, partially cut off by the edge.

Technisch
e
keuzes

Kan een kiesstelsel *beter*,
zonder dat het ten koste
gaat van andere waarden?
(**voorkeursvariant**)

Ons onderzoek

We onderzoeken **twee aspecten**
van **vier (typen) kiesstelsels**:

Vertegenwoordig
ing

- ***Geografisch***
- ***Partijpolitiek***
- *Gender*
- *Band*

Responsiviteit

Efficiëntie

Effectiviteit

Deliberatie

Verantwoording

Opkomst

Spreading v.
macht

Uitvoerbaarheid

Eenvoud

...

2. Er zijn veel
(varianten van)
kiesstelsels

A large orange circle is positioned on the left side of the slide, partially overlapping the text.

Enkele andere kiesstelsels

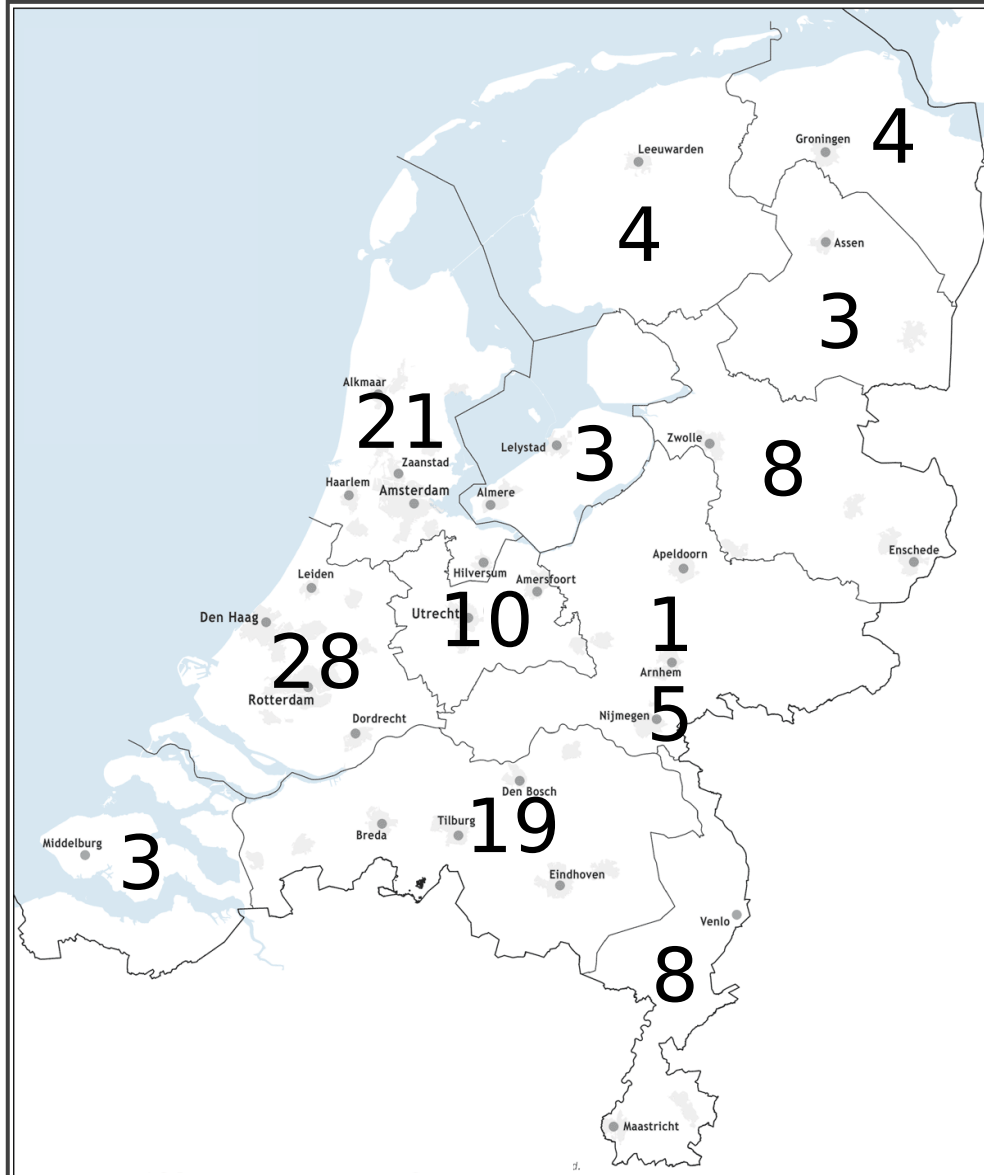
- a. Huidige stelsel
 - b. Met één stem meer keus
 - c. Stelsel met vereffeningszetels (veel varianten)
 - d. Kieskringenstelsel
-
- A blue dashed line is located in the bottom right corner of the slide, consisting of several short, curved segments.

Meervoudi ge districten met vereffenin gs-zetels

Eerst de regio, dan de landelijke uitslag

- Kiezers stemmen op één kandidaat op een regionale lijst.
 - Elke regio krijgt zetels.
 - Regionale zetels worden per regio evenredig verdeeld naar de stemmen in die regio.
 - Landelijke zetels worden verdeeld om de uitslag (landelijk) evenrediger te maken.
 - Niet meer stemmen op een landelijke lijsttrekker.
-

Stelsel met meer voorkeursdistricten en vereffeningsetels

+25 landelijk

Kieskringen- stelsel

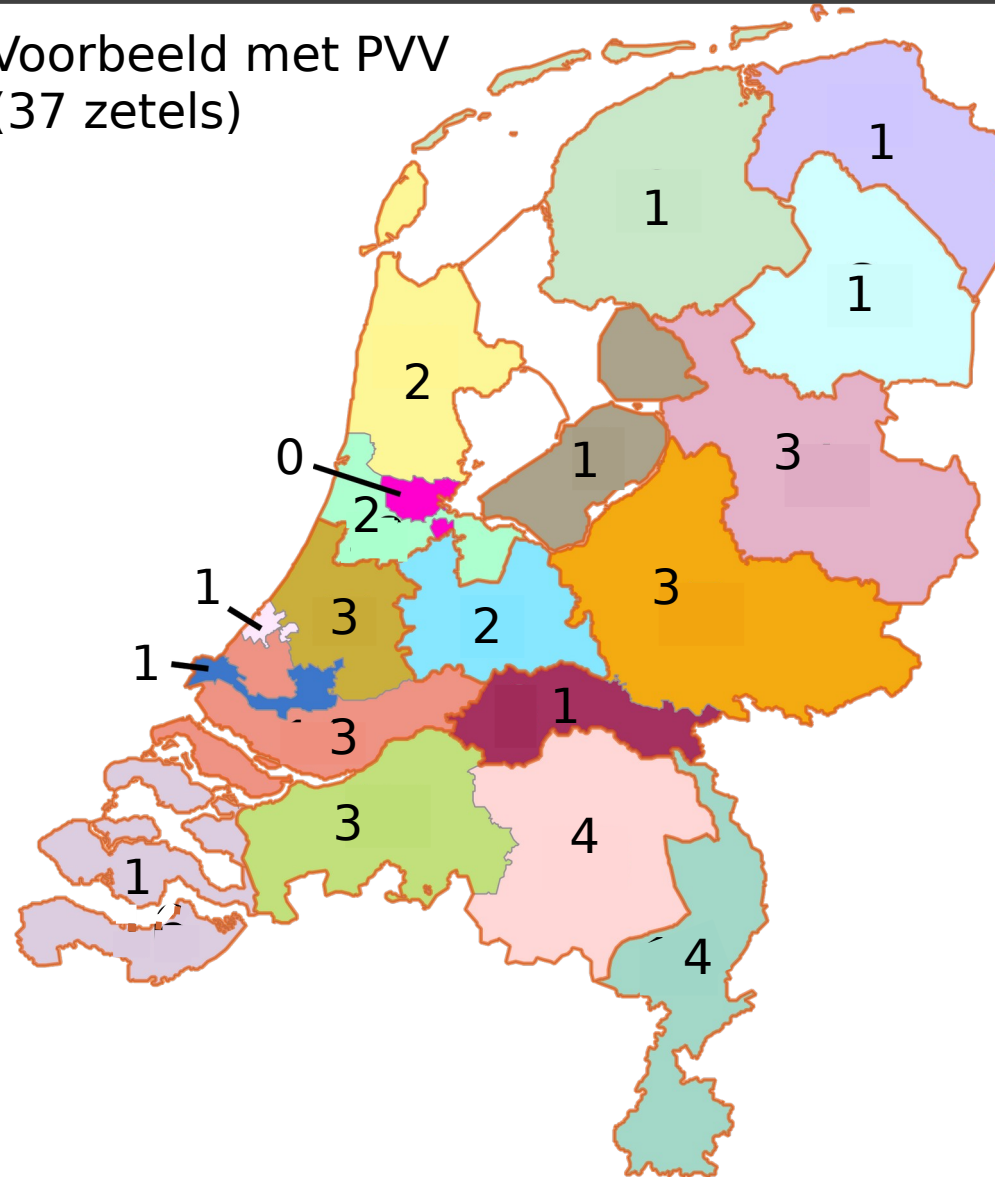
Eerst de landelijke uitslag, dan de regio

- Kiezers stemmen op één kandidaat op een regionale lijst.
- Iedere partij krijgt eerst proportioneel het juiste stemmental.
- Naar rato van het aantal stemmen worden de zetels binnen de partij verdeeld.
- Niet meer stemmen op een landelijke lijsttrekker.

Kieskringenstelsel

Voorbeeld met PVV
(37 zetels)

3. De 'beste' variant van een stelsel met vereffeningszetels (**voorkeursvariant**)

Varianten binnen een stelsel met vereffeningsetels

ASPECTEN

OPTIES

Districtstype

Landsdelen, Provincies of Kieskringen

Aantal vereffeningsetels

0 tot 50

Grondslag verdeling zetels over districten

Aantal inwoners

Verdeling districtszetels over districten

Grootste Gemiddelden of Grootste Overschotten

Kiezers buiten Nederland (brief / BES)

Eigen zetel of niet?

Verdeling districtszetels over partijen

Grootste Gemiddelden of Grootste Overschotten

Verdeling van vereffeningsetels

Grootste Gemiddelden of Grootste Overschotten

Kiesdrempel voor vereffeningsetels

Hoger dan 0.67%

Geldt kiesdrempel als alleen een regiozetel?

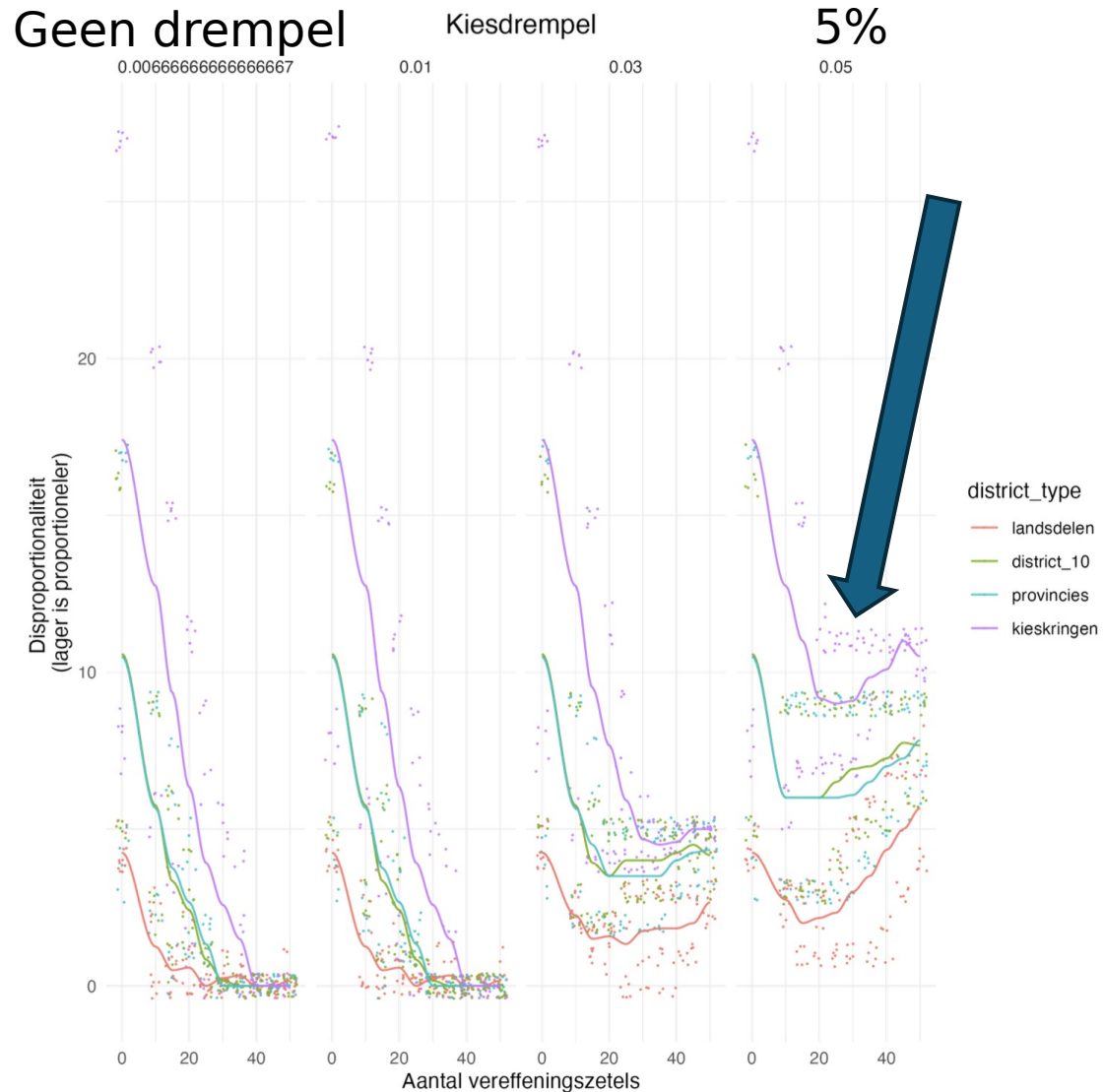
Nee

Vraag 1

Hoe kan met een stelsel met "Meervoudige districten en vereffeningszetels" een uitslag worden gemaakt, die zo partijpolitiek evenredig mogelijk is?

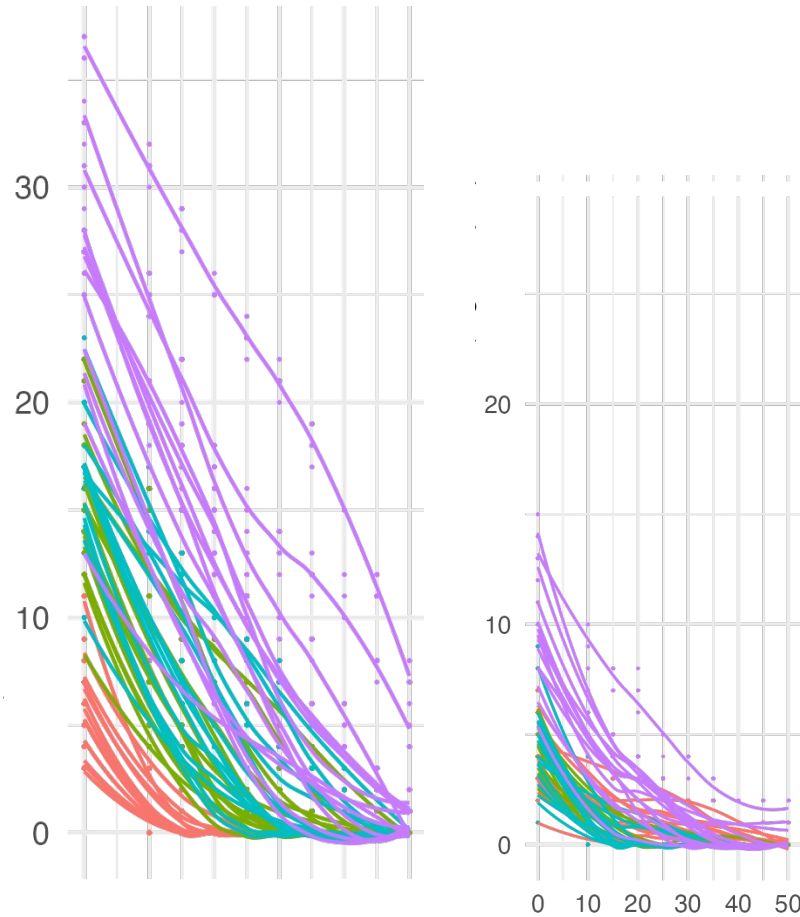
Kiesdrempel

Voer niet ook
een
kiesdrempel in

Zetels over partijen binnen districten

Gebruik een systeem van grootste overschotten bij de verdeling van zetels binnen districten

Voorkeursvariant

ASPECTEN

Districtstype

Aantal vereffeningzetels

Grondslag verdeling zetels over districten

Verdeling districtszetels over districten

Kiezers buiten Nederland (briefstemmers en BES)

Verdeling districtszetels over partijen

Verdeling van vereffeningzetels

Kiesdrempel voor vereffeningzetels

Geldt kiesdrempel als alleen een regiozetel?

OPTIES

Provincies

25 of meer

Aantal inwoners

Grootste Gemiddelden

Eigen zetel of niet

Grootste Overschotten

Grootste Gemiddelden

Geen

N.v.t.

Partijpolitieke
evenredigheid bij de
voorkeurs-variant

- Het *kan* gebeuren dat een partij die *net* de kiesdrempel (een volle zetel) passeert, die zetel *niet* krijgt (onvoldoende vereffeningszetels)
- Het *kan* gebeuren dat een partij enkele zetels minder of meer krijgt dan onder het huidige stelsel (max. 2 minder)
- De *totale* disproportionaliteit ten opzichte van het huidige stelsel is vrijwel altijd (zeer) beperkt,

Vraag 2

Welk kiesstelsel geeft de
geografisch
de meest evenredige
uitslag?

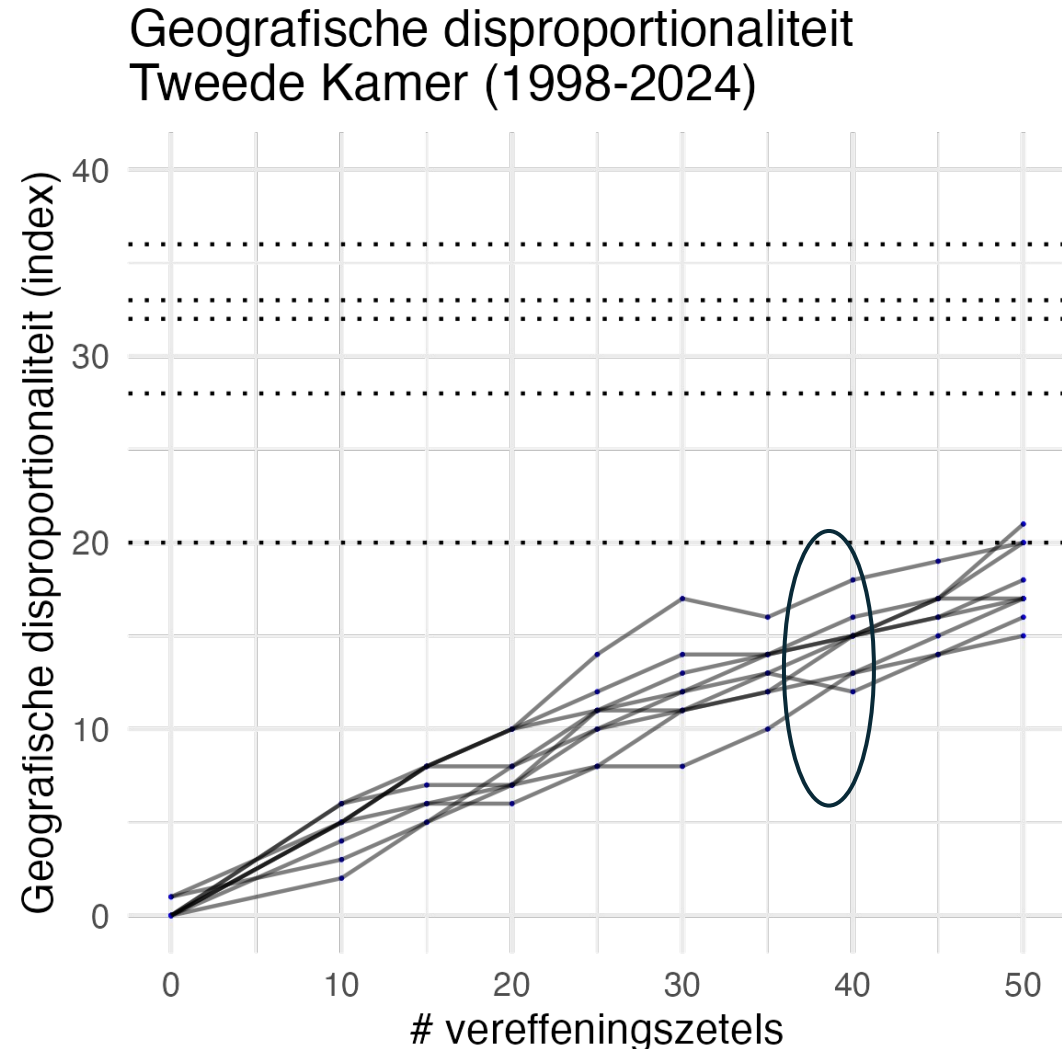

Slagen
om de
arm

Ligt vooral aan
toekomstige
keuzes van
politieke partijen

Geografische evenredigheid van een meervoudig kieskringenstelsel

Meer vereffeningszetels,
hogere *geografische*
onevenredigheid.

Bij 25

vereffeningszetels:

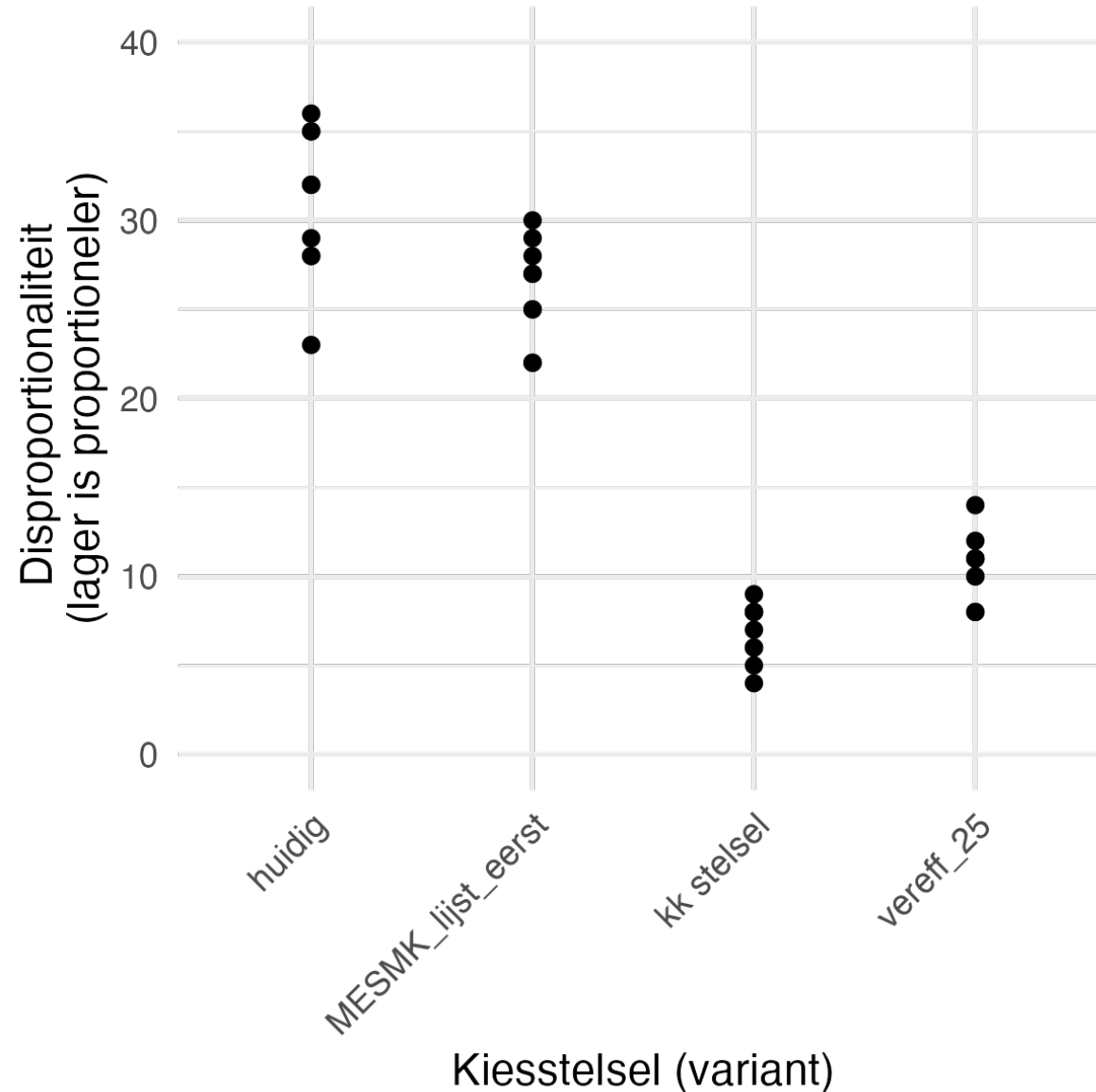
geografische

onevenredigheid 8 - 14

Geografische

proportionaliteits- 'winst'
is tussen de 12 (2023) en
28 (2010).

Geografische evenredigheid onder andere regels

Alleen 'harde' uitspraken mogelijk over **huidige stelsel** en het **kieskringenstelsel**.

Samenvattend

STELSEL

PARTIJPOLITIEKE EVENREDIGHEID

GEOGRAFISCHE EVENREDIGHEID

Huidige stelsel

Hoog

23-36 van de 150

Met één stem meer
keus

Hoog

22-30 van de 150

Kieskringenstelsel

Hoog

4-9 van de 150

Vereffeningszetels

Soms iets lager

8-14 van de 150

4. Enkele lessen uit de doorrekening

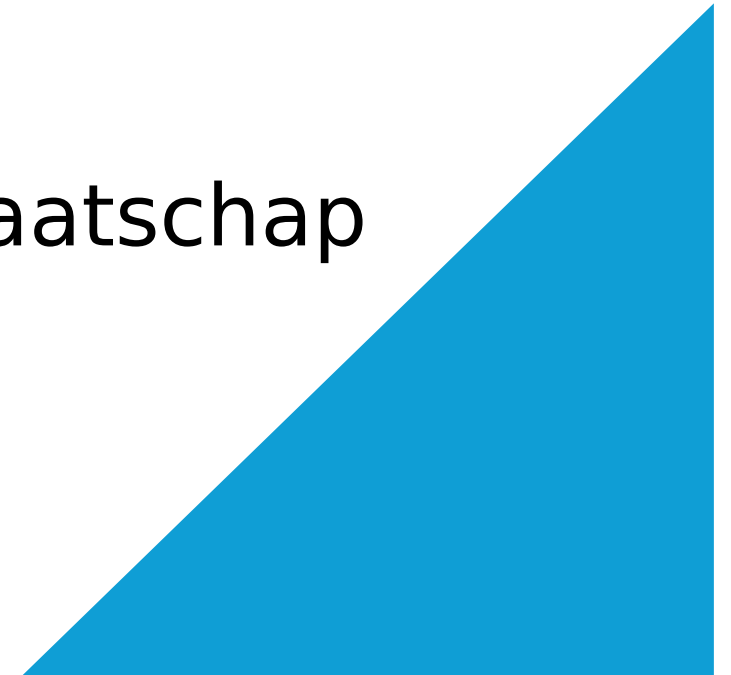
Lessen en waarschuwingen

1. Dit onderzoek is *geen* volledige afweging tussen kiesstelsels.
2. De voorkeursvariant is niet uitgewerkt, bijvoorbeeld:
 - Samenstelling van de vereffeningslijst nog onduidelijk
 - Alleen de initiele verdeling is goed doordacht, niet *wat te doen bij opvolging en vervanging*
3. Details doen er toe, en zijn onvoorspelbaar. Kleine wijzingen kunnen grote gevolgen hebben. (bijv: iedereen mag overal op een regionale lijst).
4. Regionale lijstvolgordes kunnen moeilijk worden doorbroken

Wat we *niet* hebben onderzocht

1. Grondslag voor het zeteltal
 2. Invoeren van een regionale kiesdrempel
 3. Eisen aan kandidaatstelling
 4. Toekennen zetels aan personen
 5. Afstand doen van het Kamerlidmaatschap
 6. Samenstelling vereffeninglijsten
- ...

Doorrekening kiesstelsels

-presentatie 17 April 2025-

Henk van der Kolk
Simon Otjes
Karel Kroeze

**UNIVERSITY
OF TWENTE.**

Universiteit
Leiden

UNIVERSITEIT
VAN AMSTERDAM